

לכבוד
הממשלה וועדת הכספים של הכנסת

הריני מתכבדת להגיש בזה את הדין וחשבון של בנק ישראל לשנת 2013, לפי סעיף 54 לחוק בנק ישראל, התש"ע-2010.

בשנת 2013 צמח המשק ב-3.3%, וההתפתחויות הכלכליות המשיכו להיות טובות יחסית להתפתחויות ברבות מהמדינות המפותחות. עם זאת, קצב הצמיחה היה מתון בהתחשב בכך שתחילת הפקתו של הגז הטבעי תרמה השנה לצמיחה. בניכוי תרומה זו הייתה הצמיחה אטית מאשר ב-2012. להאטת הצמיחה תרמו ההאטה ביצוא, הצורך להקטין את הגירעון בתקציב, והאטה בקצב הגידול של הפעילות בענף הבנייה.

ההאטה ביצוא הייתה הגורם המרכזי להאטת הצמיחה במשק. חולשת היצוא נבעה בעיקרה מגידול האיטי של הסחר העולמי, והיא שיקפה גם את השפעתו השלילית של הייסוף המצטבר; זו פעלה בעיקר על יצוא הסחורות, בשעה שיצוא השירותים הוסיף לצמוח בקצב נאה. למרות ההאטה ביצוא נשמר השנה עודף בחשבון השוטף, גם בניכוי תרומת הגז לחשבון זה. זאת משום שגם היבוא האט, בעיקר עקב האטת הגידול בהשקעות במשק.

חרף הצמיחה האטית והתמתנות הביקוש לעובדים מצד המגזר העסקי, שיעור האבטלה ירד השנה ושיעור התעסוקה המשיך לגדול. תרמו לכך הקצב הגבוה של גיוס עובדים לשירותים הציבוריים, בעיקר בענפי החינוך והבריאות, וירידה באבטלה החיכוכית והמבנית. הירידה נובעת מהתייעלות של תהליך ההתאמה בין מחפשי העבודה לבין המעסיקים, תופעה חיובית ורבת חשיבות המתרחשת במשק זה שנים אחדות.

האינפלציה ב-2013 הסתכמה ב-1.8%, סמוך למרכזו של תחום היעד. במחצית הראשונה של השנה הייתה האינפלציה נמוכה, ואילו במחצית השנייה היא עלתה אל סמוך למרכזו של תחום היעד. לעליית המחירים השנה תרמו שלוש התפתחויות עיקריות: שירותי הדיור התייקרו, מחירי המזון עלו בשיעור גבוה מהשיעור במדינות שונות בעולם, והחשמל התייקר. לעומת זאת נמשכה הירידה במחירי התקשורת כתוצאה מהגברת התחרות בענף הסלולר. הציפיות לאינפלציה נעו בתוך תחומי היעד – עדות לאמינותה של המדיניות המוניטרית. ההתפתחויות שחלו השנה בשווקים הפיננסיים שיקפו את מצבו הטוב של המשק יחסית לעולם ואת הירידה בסיכונים שמייחסים למשק. התפתחויות אלה כללו עלייה במחירי הנכסים הפיננסיים, צמצום פערי התשואות בין ישראל לעולם, היקף גבוה של השקעות זרות בישראל, וייסוף בשער החליפין.

מחירי הדירות עלו השנה ב-6% ריאלית, קצב נמוך אך במעט מקצב עלייתם ב-2012, ומאז 2008 הם עלו ריאלית ב-60% בקירוב. כן נרשם השנה גידול נוסף בהיקף המשכנתאות החדשות שניתנו לרוכשי דירות. הגידול באשראי לדיור מגביר את הסיכונים הנשקפים ללווים ולמערכת הבנקאות, והמפקח על הבנקים נקט השנה צעדים נוספים במטרה לצמצמם. הקצב הגבוה של התחלות הבנייה נשמר גם השנה, ומספרן בכל אחת משלוש השנים האחרונות גבוה במקצת מתוספת הדירות הנחוצה כדי לענות על צורכי הדיור הנובעים מהגידול הדמוגרפי. השנה חלה גם עלייה במספר הדירות שבנייתן הושלמה. אם קצב ההתחלות ייוותר ברמתו הגבוהה ויכלול גם את אזורי הביקוש, יהיה בכך כדי לתרום להפחתת הלחץ בשוק הדירות, לייצוב מחיריהן ואף להוזלתם.

המדיניות המוניטרית הוסיפה להתמקד השנה בתמיכה בפעילות ובשמירה על היציבות הפיננסית. לנוכח התמתנות הביקושים, היעדרם של לחצים אינפלציוניים, וקיומם של לחצים לייסוף בשער החליפין, בנק ישראל הפחית את הריבית שלוש פעמים במרוצת השנה, ובתום השנה עמדה רמתה על 1%. מדיניות זו

שיקפה ראייה רחבה של ההיבטים הכלל-משקיים הנוגעים לרמת הריבית. הצעדים שנקט המפקח על הבנקים בנוגע לאשראי לדיור סייעו למדיניות המוניטרית להשיג את האיזון הראוי בין תמיכה בפעילות לבין השלכותיה האפשריות של הפחתת הריבית על הסיכונים ללווים ולמערכת הבנקאית. השנה שב בנק ישראל לרכוש מטבע חוץ, הן במסגרת התוכנית שהופעלה השנה לשם קיזוז השפעתה של הפקת הגז הטבעי על שער החליפין, והן בהתאם למדיניות שהבנק הודיע עליה בשנת 2009 ולפיה הוא יתערב בשוק מטבע החוץ כאשר התנודות בשער החליפין אינן תואמות את הכוחות הכלכליים הבסיסיים. צעדים אלה נועדו לתמוך ביצוא ובתעשיות תחליפי היבוא המייצרות לשוק המקומי, תחומים בעלי חשיבות לרמת הפעילות ולתעסוקה במשק.

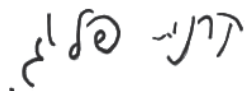
המדיניות הפיסקלית פעלה השנה לצמצום הגירעון בתקציב הן באמצעות העלאת מסים, והן באמצעות קיצוץ בתוכניות להרחבת ההוצאה שחרגו מהמותר לפי כלל ההוצאה. אף כי הגירעון היה צפוי להצטמצם רק ב-2014, הצמצום התרחש כבר השנה, מוקדם – ובאופן חד – מן המתוכנן. זאת בין היתר הודות להכנסות חד-פעמיות גדולות ולהוצאות נמוכות מן המתוכנן במהלך השנה. הגירעון בתקציב המדינה עמד השנה על 3.1 אחוזי תוצר – נמוך מן הגירעון אשתקד ומיעד הגירעון.

בתקופה הקרובה תצטרך המדיניות הכלכלית להוסיף להתמודד עם האתגר של האצת הצמיחה במשק בכלל, וצמצום הפגיעה ביצוא בפרט, לנוכח פעילות עולמית ממותנת ורמה נמוכה של ריביות בעולם. כל זאת תוך המשך השמירה על היציבות הפיננסית ועל תוואי פוחת של הגירעון בתקציב.

בהסתכלות קדימה, לטווח הארוך, ניצב בפני המדיניות הכלכלית אתגר כפול – להבטיח כי הצמיחה תהיה בת-קיימא ומכלילה. לשם כך יש לפעול להגדלת פריון העבודה במשק, היות שהוא נמוך בהשוואה בין-לאומית, ולהעמקת שילובן של האוכלוסיות הממעטות להשתתף בשוק העבודה. בד בבד יש לפעול לכך שפירות הצמיחה יגיעו לשכבות אוכלוסייה רחבות ככל האפשר. כדי להשיג את שני היעדים יש לשפר את רמת החינוך לכל מגזרי האוכלוסייה, להרחיב ולהעמיק את ההשתלבות בשוק העבודה, להגביר את התחרות במשק וכך לסייע גם להפחתת יוקר המחיה, ולשמור על רמה נאותה של שירותים ציבוריים.

שיפור ההסדרה במערכת הפיננסית יחזק את עמידותה בפני משברים עתידיים, והתאמות של ההסדרים הפנסיוניים יסייעו הן לפרטים והן למשק כולו להתמודד עם השלכותיהן של העלייה בתוחלת החיים ושל הזדקנות האוכלוסייה. לקח חשוב שהופק מהמשבר הגלובלי נוגע לשמירה על היציבות הפיננסית: שיתוף פעולה ממוסד בין הרשויות השונות האמונות על כך משיג מטרה זו באופן מיטבי. בהתאם לכך, וכן בהתאם להמלצתה של קרן המטבע הבין-לאומית, יש להקים ועדה ליציבות פיננסית, בהשתתפות בנק ישראל, משרד האוצר ושלושת המפקחים העומדים בראש רשויות הפיקוח על המערכת הפיננסית.

ד"ר קרנית פלוג

נגידת בנק ישראל